

СЕРДАЛО

евет

Советски Союз коммунистически партия Нохч-Палгалай област комитети
Грозненски горкома а, Нохч-Палгалай АССР-а оргкомитети а
Грозненски кхъахъагмхой депутатий Совет а орган

Ера
16

январь
1958 шу
№ 5 (2171)
Мах 20 коп.

СССР-а а Нохч-Палгалай АССР-а а
Лакхехъара Советаш харжарна
социалистически яхъаца докххий толамаш
а доахаш накъа глоргда вай!

Нохч-Палгалай мехка коммунистий докххий декхараш

Партийни организациа хъалхале а лелаш, Нохч-Палгалай АССР-а кхъахъагмхой докххий толамаш дахъад ССКП XX-ча съезде отада декхараш кхоачаш. Ухъ деношка хинна Нохч-Палгалай VI-ча партконференцес баъба балха итогаш а я, республикан экономикен культурен длахо деглапра наькъаш белгалдир.

Партен Обкомон партийни организациен промышленностана, гишлонаш еча, транспорта, юрта боама хъалхале лелаша тоадир. Республика промышленносто яхъагмхой пятилеткан шин шера йоагм план тхъа кхоачашъ. 1955 шерца нийсина валовой продукци 23 процент дукхагм арахийди. Ялати гидураш 1,5; шура 1,7, фуаш 1,2 кхъахъаца доакхаш лакхиди колхозашеи совхозашеи. Хаданза толуш латт бахъа наьха вахар.

Партийни конференцес боька теркам тлабахийтар партесн правительствоси Нохч-Палгалай автономн юхаметтаоттае айна баь саам кхоачаш бара деша. Дладаха шера 200 эзар нохчийн глалгалай цлабахъар республике. Цлабоалабе лаьрхъацул шоза дукхагм ба ух. Пачхалкхено 200 миллион сом ссуда лухи новкъостал а деш, цлабахъаца наха духъал орташха хъалхиди 15 эзар цла, 9 эзар хъалхиди а латт.

Цлабахъа дукхагм бола нохчийн глалгалай общественн вахара юкье дика дакъа лолаш, дика балхаш деш ба. Нохч-Палгалай культури хъахъаца а дукха даьд. Нохчийн глалгалай газеташ, радиопередачаш, исторен, метта, литературни институт, илен а халхара а ансамбль, книжни издательство болх беш я.

Областан партийни конференцес ССКП обкома, горкомн, райкомн балха тлехъа хинна цленхотта дола кхоачамбоцараш а белгалдир. Цхъайола промышленни предприятиеш кхъахъаца гишлоний организациа пачхалхалхен план кхоачашъ. Республике юртабоамаи культураш хъувхъийтар, общественни хъабаш дебадар, цар продуктивност лоха латт.

Конференцес белгалдах Нохч-Палгалай АССР юхаметтаоттаеш юкье нисденна докххий кхоачамбоцараш а. Кергабена нохчийн глалгалай цлабахъарах, ух планна баьха а баьха а длабийсара холонаш эттар.

Кхъахъагмхойта юкье беца идеологически балха тлехъа дола кертера кхоачамбоцар — вахарах кхъастар, коммунизм халъара практиках кхъастар дладакхъар мела леладу. Партийни организациа кхоачам боцаш лелаш нохчаштен глалгалаиштен

юктера наьна меттала ю пропаганден агитаци. Кхъаста мела лелаш Илман — атенстически пропаганда, дынах юхедисараша мела кхъаста. Докххий кхоачамбоцараш да культуросветучрежденей балхаца а.

Областан VI партийни конференцес ше тланича саамца кхъаста декхараш белгалдир. Царех кертера декхар да — республикан берига коммунисташ кхъахъагмхой ССКП XX-ча съезде даь исторически саамаш толам болаш кхоачаше а Нохч-Палгалай АССР-а боахамани культуран гишлонаш хъалхе а оарцагм бахар.

Яхъагмца пятилеткан кхъахъагмца шера 1957 шерца нийсина республикан продукци арахаца еза 10 процент дукхагм. Капиталовложени ца ах дукхагм хуръа. Юкххий промышленни предприятиеш хъалхе йолаеръа, 85 эзар кв. метр нах чубаха ценош даь доахъа.

Кхъа а дегла боаргмб юрта боахам, цхъан гектара тлара ялаташ 15 центнер, хъажкхаш 15 — 20 центнер, клезнигм йолаш йоахъа, дух 25 процент, шура 35 процент, фуаш 30 процент тхъа 15 процент лакхиди доакхашагм. Республике мамогм цлоагм деглабоагмгъа сомий а комсий а бешамаш, длае йолаеръа шекар доакхаша свекла.

Областан партийни организациен кертера декхареш ца да нохчийн глалгалай автономн юхаметтаоттаеш.

Областан партийни конференцес белгалдах декхараш толам болаш кхоачаше иш иш партийно-политический а партийно-организационни а болх цленхотта да бича. Боахамани культуран еригача участкаша цлоагм а кхъаста дика а хъалхале лелаш, нахъа буззамаш цлоагм дикари я партийни организациен.

Конференцес партийни организациа дладех идеологически балха лелаш хъалхалхен план кхоачашъ. Республике юртабоамаи культураш хъувхъийтар, общественни хъабаш дебадар, цар продуктивност лоха латт.

Конференцес белгалдах Нохч-Палгалай АССР юхаметтаоттаеш юкье нисденна докххий кхоачамбоцараш а. Кергабена нохчийн глалгалай цлабахъарах, ух планна баьха а баьха а длабийсара холонаш эттар.

Кхъахъагмхойта юкье беца идеологически балха тлехъа дола кертера кхоачамбоцар — вахарах кхъастар, коммунизм халъара практиках кхъастар дладакхъар мела леладу. Партийни организациа кхоачам боцаш лелаш нохчаштен глалгалаиштен

СССР-а Лакхехъарча Совета хоржамий Центральни избирательни комисси цлоагъярах дола СССР-а Лакхехъарча Совета Президиума УКАЗ

«СССР-а Лакхехъарча Совета хоржамий положен» 36-чен 37-чен статьяшка хъажъа СССР-а Лакхехъарча Совета хоржамий Центральни избирательни комисси цлоагъе общественн организацие а кхъахъагмхой общественн а ухх выкалех:

Центральни избирательни комисси Председатель Гришин Виктор Васильевич — Ериг союзни Центральни Союз Профессиональни Советагара.

Центральни избирательни комисси Председатель заместитель Москатов Петр Георгиевич — культуран болхлой профессиональни союзагара.

Центральни избирательни комисси Секретарь Шинин Иосиф Васильевич — культуран болхлой профессиональни союзагара.

Центральни избирательни комисси членаш: Семенов Николай Николаевич — СССР-а Илмай Академен Илманхошъара а Илман болхлошъара а.

Устинов Владимир Иванович — Московски городской коммунистический организагара.

Шелепин Александр Николаевич — Кагирхой Еригсоюзни Ленински Коммунистический Союзгагара.

Шелест Петр Ефимович — Киевски коммунистический организагара.

Киселев Тихон Яковлевич — Белорусски СССР-а профессиональни союзни республикански Советгагара.

Федин Константин Александрович — СССР-а писателни Союзгагара.

Голыков Филипп Иванович — Армена, Авиациа, Флотана ший лоламах новкъостал дика Еригсоюзни обществен Центральни комитетгагара (ДОСААФ).

Спирidonов Иван Васильевич — Ленинградски коммунистический организагара.

Попова Нина Васильевна — Советски кхалъахъа Комитетгагара.

Коваленко Григорий Михайлович — Уральски машиностроительн завода болхлошъара, инженерно-технически болхлошъара, глукхер-

ча нахагара.

Малышев Григорий Александрович — Горьковский автозавода болхлошъара, инженерно-технически болхлошъара, глукхерча нахагара.

Гуламов Расул Гуламович — Ташкентски городской коммунистический организагара.

Макеев Бекен — казахски СССР-а Алма-Атински область Каскеленски района Джамбула церах йолча колхоза колхозникашъара.

Абашидзе Ираклий Виссарионович — Грузински СССР-а писателни Союзгагара.

Абасов Курбан Абас Кули оглы — Азербайджански СССР-а «Гюрджнефть» яхъа нефтепромыслов управленен болхлошъара, инженерно-технически болхлошъара, глукхерча нахагара.

Макиничюс Витовтас Станиславович — Литовски СССР-а художникий Союзгагара.

Вангели Элеонора Дмитриевна — Молдавски СССР-а дешара, лакхерча школан Илман учрежденей болхлой профессиональни союзгагара.

Авот Юрий Карлович — Латвийски пачхалхалхен фортан пароходствон коллектива болхлошъара.

Атабекова Ольгамхан — Киргизски СССР-а Джалал-Абадски область Базар-Кургански района Фрунзе церах йолча колхоза колхозникашъара.

Хасанов Кагор — Таджикистана Кагирхой Ленински Коммунистический Союзгагара.

Катанян Алопма Александровна — Армянски СССР-а лорий учрежденей болхлой профессиональни союзгагара.

Дурдыева Нуржамал — Туркменски СССР-а культуран болхлой профессиональни союзгагара.

Иллисон Леонхорд-Фридрих Адольф — Эстонски СССР-а профессиональни союз республикански Советгагара.

Фромов Георгий Алексеевич — Алтайски край Смоленски района Алтайски зерносовхоза болхлой глукхерча наьхен коллективгагара.

СССР-а Лакхехъарча Совета Президиума Председатель К. ВОРОШИЛОВ.

СССР-а Лакхехъарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Парникаш электривоца йоахъеш йола керда система

Ленинград. (ТАСС). Кхъилбаседа-малхбузен Илма-тохъама юрта боахаман институту сотрудникаш парникаш электривоца йоахъеш йола устроитво кийчъаь.

Котлована кийлелаш длоахала а пхорагм а теха шин ярус болата саргаш доакх. Лакхера ярус, парникаш йоахъарал совгм тока йотъамах нах лорабеш йола экран а я. Саргрий ярусаша юкьерча моттигаш тла глум хъоари, цунна тла, расада длайога лаятте дулл. 220 вольт наьхен йолча тока йовхал дика чакхйовал гомараш.

Из система кийчъеш, дукха мах болаш йола бронировани кабелъ а езац. Кхъахъа системаша еча йовхалга йодачул шоза клезнигмга электронеги а йода цунга.

«Гатчинский», «Оборона» яхъаца совхозашкен, Илма-тохъама Арфизический институту опытни участкени парникаш хланз цу кердаца система кийчъеш яь

ТБИЛИСКИ ЭЛЕКТРОВОЗ

ТБИЛИСИ. (ТАСС). Кердаца шерага дикача хъоамаш ца, мистай хъоахъа техар, и дла-юха леларца, тбилиски электровозостроительн завода хъаь йола халхара магистральни электровоз «Н-8-201». Гуржий локомотив хъаь, Новочеркасски электростроительн завода кердаца электровоз хъисапера. 5.700 говна низ бечун, 180 тонна дозал да, хларе чун 525 киловатт низ болаш бархй двигател йоал цох.

Электровоз арахийдай республикан масех машиностроительн предприятийи мехка кхъаца локомотивостроительн заводин шераца производствени кооперациен ларцаца.

Республика йаьхегла хилийтарна

«Малгобекнефть» 1-ча промыслерча механика К. Ф. Малиренко доал деча комплексни бригаде дика, хъаьнала болх беш ва 5-ча разряда слесарь-монтажник Жабраилов Асхъаб. 1957-ча шера апрела бетта денз мара ше цига болх беш веце а, дикача балхаца белгалванна ва новкост Жабраилов Асхъаб.

Балха нормаш данм 140 — 145 процент кхоачаш ю цо.

Итт бетта лаьрхм хинна план Сийлахь-бокхъаца Октябра 40 шу дызара сийна ханал халхалга кхоачашъарах ахъанал совглат делар Жабраилов Асхъаб.

Ленина нийса кхъамий политика дла а хъош, Коммунистический партеси Советски правительствоси баьча саамца Нохч - Палгалай республика, йаьхегла хилийтарна кхъахъагмаш ва Жабраилов Асхъаб.

СУРТА Т1А: Слесарь-монтажник Асхъаб балха тла.

С. ШЕРИПОВА сурт.

Республикан дикагм йола дояркаш

Сунженски районерча «Пути к коммунизму» яхъаца колхозера дладахаца шера дояркаш социалистически яхъа котъаьнараш кхоастабир. Халхале якхъар дикагм йолча дояркас Кутаевски Тамарас. Хлара латтагара 4148 килограмм шурый якхъай цо. Цу толамо вай республике халхара моттигелар Кутаевски Тамара Иль-

нинчана. Шоллагм моттигелар, хлара латтагара 3843 килограмм шурый якхъа йолча Колесникова Любаяна. Изотъева Верас хлара латтагара йоакхаш йола шура 3437 килограмма кхоачашъ. Хлара латтагара 3050 килограмм шурый якхъа Безрброва Екатерина пхеллагм моттиге я.

ца дайташ сар ва Муружев динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Ше болх беш воллашехъ а, дикача мастера муружева динамографиста говзал йоаеш Абузат.

Говзалца хъаьаца шоллагмца спутнико Лайттанна гонахъа эзар го баккхар

13-ча январе бейсанна 2 сакхъат дайла Лайттанна гонахъа эзар го баккхар ялар говзалца хъаьа шоллагмца спутник. Ше лайттар халхийцаца деназ 45,4 миллион километр никъ баьб цо, Марс яха планета Лайттанна эггара гарга енаца хана Лайттанеи Марсани юкьера юкхъахъа дикача царех кхъа дайла дукхалга никъ ба из.

Беттанеи Лайттанеи юкьерча юкхъал 120-за дукхалга никъ ба из.

Эзар го боаккхаш говзалца хъаьаца шоллагмца спутнико баьб никъ, эзар го боаккхаш говзалца хъаьаца халхара спутнико баьчул 2,2 миллион километр дукхалга ба.

Шоллагмца спутник йолаелча деназ 3,9 минутга кхъахъаца хуцаденнад цун лелар. Дени-

бус хулаш бола хуцам 4,5 секунд ба хланз, из йолаелча деношка шин секундл клезнигм тлехъа мара бацар из хуцам. Лайттан тлара цун эггара а тлехъа дола лакхал 370 километр локхденнад, хланз спутник 1.300 километр лайттанна лакха я.

Орбитан параметраш юста а хъаьагмаш а оптически дустамаш да. Ленинградера, Пулковера, Ригерча, Архангельскера, Киевера, Сталинабадерча, Тартурча, Вологдерча, Вильносерча, Якутскера, Абастуманерча, Владивостокерча, Хабаровскерча, Иркутскера ишта кхъаца а говзалца хъаьаца Лайттан спутника тохам беша астрономический пунктшарка дика цлоагм ларлаелча материалаш ух.

Кхъагм ха эттача хана малх чубизахул тлехъагм кхъилбасе-

дан шорал 60-негара 65 градусега кхъахъаца малх хъалба-лаелхъа 29 негара 61 градусега кхъахъаца долча кхъилбасе-дан шорал духхал халхъажаца са-га а баргагургм говзалца хъаьа Лайттан шоллагмца спут-ник.

14 январе йурийна 6 сакхъат дайлаца хъаьаца шоллагмца спутнико 1,016 го баккхар Лайттанна гонахъа. Кхъагм ха эттача хана духхал халхъажаца барга гургм Лайттан спутник; малх чубиза-хул тлехъагм кхъилбасе-дан шорал 59 негара деназ 65 граду-сега кхъахъаца малх хъалба-лаелхъа 28-негара деназ 63 гра-дусега кхъахъаца долча кхъил-басе-дан шорален глала.

дан шорал 60-негара 65 граду-сега кхъахъаца малх хъалба-лаелхъа 29 негара 61 градусега кхъахъаца долча кхъилбасе-дан шорал духхал халхъажаца са-га а баргагургм говзалца хъаьа Лайттан шоллагмца спут-ник.

14 январе йурийна 6 сакхъат дайлаца хъаьаца шоллагмца спутнико 1,016 го баккхар Лайттанна гонахъа. Кхъагм ха эттача хана духхал халхъажаца барга гургм Лайттан спутник; малх чубиза-хул тлехъагм кхъилбасе-дан шорал 59 негара деназ 65 граду-сега кхъахъаца малх хъалба-лаелхъа 28-негара деназ 63 гра-дусега кхъахъаца долча кхъил-басе-дан шорален глала.

дан шорал 60-негара 65 граду-сега кхъахъаца малх хъалба-лаелхъа 29 негара 61 градусега кхъахъаца долча кхъилбасе-дан шорал духхал халхъажаца са-га а баргагургм говзалца хъаьа Лайттан шоллагмца спут-ник.

дан шорал 60-негара 65 граду-сега кхъахъаца малх хъалба-лаелхъа 29 негара 61 градусега кхъахъаца долча кхъилбасе-дан шорал духхал халхъажаца са-га а баргагургм говзалца хъаьа Лайттан шоллагмца спут-ник.

дан шорал 60-негара 65 граду-сега кхъа

Нохч-ГӀалгӀай областан VI партийни конференци

ССКП обкома отчетни докладах йола пренеш

А. И. Шепелев,

ССКП Грозненски горкома секретарь

Вай областной партийни конференци чакхӀоал, сийлахь боккха коммунистически гӀирс хьалбара исторен лоархӀам бола йоккха программа кхоачашь СССКП XX-гӀа съезд хинна ши шу даьнначул тӀехь-гӀа. Хоа а дика дог гӀоздоакхаш а да, цу дӀадахача шин шеро Советски Союза халкӀий промышленностни юрта боахми айбарна а кхьаьгамхой вахара а культуран а хьал айдарна а доккхий толамаш даьна хилар. Уж дахар йаьш хиннал, вай сийлен Коммунистически партена деррига адамаш тӀехь а долаш, ший Ленински Центральни Комитетата хьалхале а йолаш, XX-ча партесъездотта баьна новкха гӀола те-шам бенна дӀаьдоаш хиларца.

Иштта хоа хеташ да, Кхьибасседан Кавказе кхьаьгӀа-решеш йола мехкдаьттан Грознен партийни организаци, съезда исторически лоархӀамера решеш кхоачашь, вай мехка коммунизман гӀирс хьалбара йоккха программа кхоачашь-ярна дика доккха даьна лоа-паш хилар.

Грознен промышленностни шеро планал совгӀа 175 миллион сома промышленни продукция енай. Кхьаьгема оварал лакхарча соакхара план тӀехькхоачашь. Дика болх баьб Карабулакен Гойт-Кертен керда мехкдаьтта доала моттигаш тахкарнен царех пайда эцарнен.

Грозненски химически завода коллективно дӀадоладарца горо-да предприятишкен гӀирсаш хьалдечен хӀанз хургдогча СССР Лакхехьарча Советен вай мехка Лакхехьарча Советен хоржамаш дар чакхдакхара сийна Грознен кхьаьгамхо-ша керда производствени толамаш дахарца белгалдерга хоржамаш делга.

Промышленности транспор-ти гӀирсаш хьалдеча организацей балха цхьадола гӀула-лакхаш кхоачашь йолаш-даьд, городской партийни органи-зациа промышленни балха цхьадогча уйла тӀаьхӀийташ, шеррача нахацара буьзамаш цхьадог а даь, шоашта бе тӀа-ьхӀийла балха коммунисташ бехтӀотхаме хилар айдарца.

Цу дерриганеша айдр горо-да кхьаьгамхой творчески дӀа-кхӀаьла лаьц. ДӀадахача ше-ра 11 бетта пар юкье а йолаьш пайда иьш б-зар гаргга ра-ционализаторски предложенеш, шера 22 миллион сома экономи-а йолаш.

Кхьаьгамхой лакхара твор-чески активност — керда доккхий декхаш дика гӀула-лакх кхьаьгӀа а дулаш кхоачаш-дара теьшам ба.

Грозне, Горьковерча города кхьаьгамхошкар хьокхам а иьш, нах чубаха ценоши куль-турно-вахара гӀирсаш хьалдеш латт. Нагахьа 1956-ча ше-ра 28 эзар квадратни метр гӀирсаш хьалдеш, 1957-ча ше-ра — 50 эзар даьд уж. Юк-хонца, соакха лаьрхӀа дар наьха шой методаца хьалдеш 9 эзар квадратни метр ценош, хӀаьта хьалдараш 14.5 эзар квадратни метр да. 1000 совгӀа дезало шоашта ценош хьалдеш. Цу совгӀа 374 квар-тира хиннай кхьаьгамхошта уьржеш чухина ценош мукьадалараш. Цу дерриганеша иьш хилийтар дахача ше-ра 3 эзар дезал чӀуьча ценошца йаьшеш.

Соакха декабрь бетта партен горкомо цхьадог Грозне нах баха ценош хьалдар дегӀадо-ладар перспективни план. Цу планаш 10 ш. хьалдеш лаьрхӀа 1.365 эзар квадратни метр ценош, цу иьш хилийтар вай городе баха нах ценошца йаьшеш.

Городской партийни организа-ция, цу гӀулакха цхьадог лоар-хам хилар а лерхӀаш, беррига ший нӀз тӀаьхӀийтаргба из дӀа-кхӀаьла толамашца кхоачашьдара.

ГӀирсаш хьалдар шерра дар-жарца фондаш йола матери-алаш—хуь, цемент, иштта кхь-дараш кхоачамбоаш хилар хилар. Цен тӀа йола а вешта йола а кирпишк хьаьри кир якхари тӀехьадусаш да. Уж гӀулакхаш лера тӀа дахар, эггара хьаьрхӀа партен обкома, НГП АССР оргкомитета, сов-нархоза декхаш да.

Доклада тӀа белгалдаьха да республике юрта боахми про-изводстван продукция дегӀаьра гӀулакх. Иза-м дика да. Цхьа-баькда, ухь тӀехьарча-шераш-ка во да Грозне баха нах ово-шашца йаьшбара гӀулакх. Го-роде бахаш бола нах шуьрца йаьшбара а кхоачамбоаш даь.

Городаш овощашца, коарто-лашца, шуьрца йаьшбара бехтӀотхаме болча и. н. Слю-саревгара, Русингара, Беленко-гара, Парфеновгара из болх-дика лоаттабар дӀадахаш хин-наш обкома бюро. Из гӀулакх хьаьдмбоашаш айде деза.

Республика юхаметтаоттар цхьадог лоархӀамера гӀулакх да парторганизацен вахар чухь. СССКП Центральни Комитетен Советски правительствани новкхостленца областан парт-

организацена мегаьд шой мехка баха юхабакхӀа бола дукхагӀа бола нах ценошцен балхашца йаьшеш. Цхьабаькда хархаша да нохчий гӀалгӀай кхьама автономни юхаметтаоттар дӀола гӀулакхий кхоачамбоаш-раш ца лархӀар.

Цхьабаькда нахах дукха ба хӀанз а балхаца йаьшбара бараш. Из иштта долахеша а вай республике кхь а керда дезал хьаьбалабелга сикдеш я оргкомитет. Оргкомитет а гос-плана а цу гӀулакха дола гӀа-лат да, цу гӀулакха моттигерча партийни советски организаци-цешка хоатташ цар болх ца лелабар.

Киргизен Казахстанен биса хӀанз цига бахаш бола нохчий гӀалгӀай балхаш а чӀуьча ценошца а йаьшбара лерхӀаш хилар, уж меттӀа баха хьашт даь еза кийчо вай яьшца. Цу гӀулакха дика теркам тӀаьхӀийтар хьаьжа еза партен обкома бюро. Цу гӀула-лакхаша кхьаьста хьаьжа беа, цу гӀулакха бехтӀотхаме бола и. н. Черкевич, Гайрибеков, Са-гаев.

Нохч-ГӀалгӀай кхьам цӀа а доалаьд из ценошца йаьш а даь дитарца 1е иьш яь республика юхаметтаоттар гӀулакх. ХьаьтӀа цӀа ушаш бола нах по-литически вахаран хьинариьш болх бара юкьеозарца дола гӀулакх сикх леладеш деза. Указаша лоархӀам болаш да кхоачамбоаш дола гӀула-кхашта уллуьв гӀола тӀех ца валари хьалхарча кхьаьнаца воча гӀулакхашца кхьаьсам ле-лабар.

Областан еригача партор-ганизаци хӀара коммунист наха юкье хӀара дийнахаш ше-ра кхетам болх лелабеза. Кхьаьста из доагӀа шой нах беаьш болча, кхьаьм болча коммунисташ, хӀана аьлча нах беаьш — из да керда гӀирс хьалбарна новкха дола хӀамаш дӀадахарна де мел дезар делга.

Кхьама автономни юхаметтаот-тар декхаш дика гӀулакхаш карагӀуьлаш кхоачашьдурла-да нагахьа вай, сийлахь-йоккха ленински принципшан кхьа-мий доттагӀали пролетарски интернационализман гӀула-кхаш цхьадог а йолаш дика нахкхьаьш болх боьа.

Грозненски городской пар-тийни организаци цу гӀулакха цхьадог лоархӀа а беш, мел эшар дерга вай сийлахь-йоккха Дакхен хьалхалатгача республике цӀа — Нохч-ГӀал-гӀай республика хилийтарна.

В. Ф. Русин,

юртбоахми республикански управленен начальник

Областан партен организа-ция дика болх баьб дӀахо кол-хозий совхозий боахми гӀула-лакх вӀаьшгӀадоладар. Ухь тӀехьарча шин шеро дика шерденнад юртбоахми про-дукташ яхара а уж пачаьхал-кхенна дӀаьлар а гӀулакх. Колхозашен совхозашен ханал хьалха расхател ю пачаьхал-кхенца продукция дукха тай-паш дӀаьлар.

Республике хӀанз 18 совхоз я, царех 11 керда вӀаьшгӀаьх я. Царех дукхагӀаьш хьал-халатгача колхозел хӀанз а боахми гӀулакха тӀехьа лел. Доккхий зенаш хинна йисте даьна дӀадах юртбоахми шу Назрановски, Лермонтов-ски, Ингушски, Джалински совхозашка.

Юртбоахми управлени, партен обкомгарен оргкомитет-гарен новкхостал эшаш я, ухь шеро совхозашка производ-ство аьржен, кадрашца уж цхьагӀаьрен, техника уж йаьшгӀаьрен болх болх вӀаьш-тӀехьаькхаш. Юртбо а х а м балхаша дика гӀовал йола дукха нах городе сайцаь. Партен обкома кердаца составо, уж нах совхозаш цхьагӀаь дӀаба-хьитӀа беа, цар отделенешка а, фермашка а, бригадашка а. Ухь тӀехьарча хана дукха болх баьб хӀара йаьтгара шу-дла дукхагӀа якхарна. Из во даь, цхьабаькда, кӀезига да.

В. А. Татаев,

оргкомитета культуран управленен начальник

Вай республика юхаметтаот-тарца вайна хьалхашка этгӀад декхаш — нохчий гӀалгӀай кхьама культура лакхьа ше-рех а наькхаш, кийчделга. Цу-нах цхьаьдараш хӀанз эьша а даь даьннал. Юхаметтаоттар Нохч-ГӀалгӀай иллен халхарен ансамбль, юрташка а городаш-ка а сийдеш я из. Хьалхара вӀа-шгӀаьлелад тенкии театр, рес-публикански филармоне вӀаьш-гӀаьлелад эстради группа а. Кхоачашьш латт культуран мероприятеш, культуран учреж-денеш шергелга, кхьаьдараш а.

Бакьда, кхоачашьш беаьча боккхаша балхаш цхьа юьх мара цӀиз из. Юрташка культуран-кхетам болх хӀанз а лоа ба. Цунна эггара хьалха бехтӀотхаме яь культуран управлени я.

Цхьабаькда, культуран учреж-деней балха кхоачамбоаш-раш иьшлу моттигашка цун теркам ца барда. Материальни база а кхоачамбоаш яь цига. Дукха клубаш библиотекаш лаьрхӀа кийчда доаьча цӀе-ношкха я.

Районашкхара цхьаьбола хьа-хале лелараш бицу общест-ван инициатива хила эьлгаш, колхозий, совхозий, потребко-операций средстваш культуран учрежденешка дӀахьитӀа эьл-гаш.

Науьски районерча колхоза-шен, совхозашен доладар лоархӀам болаш гӀулакх да, цар лаьрхӀа шой низаца клубаш, библиотекаш, берий яьлеш хьалтӀе.

Ш. С. Сагаев,

ССКП обкома секретарь

Отчетни хана Нохч-ГӀалгӀай АССР-а юрта боахми дика лакхбенаьб.

Бакьда, цу толамашка хьаьжа дукха кхоачамбоаш-раш а да. ДукхагӀа йолча кер-да вӀаьшгӀаьхкача совхозаш-ка доккхий зенаш долаш чакх-даьна дӀадах боахми шу. Юрта боахми эггара тӀехьа-диса да дукх йаьшделга.

Цхьаьболча совхозий колхоз-ий хьалхале лелараш хьаьр-ча уйла я, нохчий гӀалгӀай республике цхьаьхьарча хьаьхьар лелаш хала хургда яьш. Массева а, эггара хьаь-хал хьалхӀа гӀалгӀай, дӀаьх-теба беа, хьаьхьий дукх даьри падаьри — сага ший лоам ба, цхьабаькда, тӀех пайдаьш хьаьхьар лелаш, вай декхари-ла да, уж ебайнза вай дарг а да. Кхетге деза, хьаьхьий дукх доакхилга лакхара ду-хьале ечо доккха де делга ери-га животноводство дегӀа-йаьларна а, хӀаьта — цудухьа ше шийна а.

Юкьера лаьрхӀаца цхьан йа-тгара шура якхьар лакха да-ле а доахан доаьдеча 100 гектара лаьрхӀаца кӀезига хила а иьш я шура якхьар. Сун-женски районо 1957 шеро хӀа-ра йаьтгара 2200 килограмм шура якхьай. Урус-Мартанов-ски районо а иштта якхьай. ХӀаьта Сунженски районо доа-хан доаьдеча 100 гектар лаьт-тана юкьера лаьрхӀаца 3,7 етт кхоач, хӀаьта Урус-Мартанов-ски районо — 8 етт кхоач, Сунженшаша 100 гектара гӀара 75 килограмм шура якхьай, хӀаьта Урус-Мартановшаша — 150 килограмм якхьай. Кхьа-сам леладеш беа 100 гектар лаьттанга диллаца дукхагӀа шура якхьарна. Районий, сов-хозий, колхозий, МТС хьаьх-але лелараша уйла тӀаьхьитӀа еза доахан лаьхар дисар дӀа-дакххарна.

ХӀанз ухь сахьате карийца леладеш деза дола юртбоах-мера гӀулакх да, баьсти яьлат дӀаьдрна кийчо яь. Кол-хозий совхозий дӀаьде дика фу дуй а пар из кхоачамбо-лаш дий а хьаьжа деза, кхаш-ка кхо диллар вӀаьшгӀаьлелад деза, техника кийчье еза.

Ухь шеро республикана мо-гаргӀа дӀахо юртбоахми про-дукташ дукхал айье а уж ха-нал хьалха пачаьхалкхенна дӀаьлар кхоачашье а.

Доклада тӀа культуран уп-равленена критика йора, куль-турни гӀишлонаш хьаььара терко иьш яьш.

Бакьда, цу гӀулакха партен обкомон оргкомитетон тхона деш гӀо-м даь. Дукха соцамаш даьд республикански театри ти-пографий хьаьле эа яьш. Массадараш а кхоачаш ца деш латт.

ХӀаьта партен обкома ховш да Шалински, Урус-Мартанов-ски районашка культуран цӀе-нош хьалдар во латтӀаьла. Уж сикхӀа хьалдарна деш цхьа-кх хӀама а даь.

Культуран управленен дукха-а дийша нах баьхитӀаь районаш-ка болх бе. Бакьда, цига цу болхосте эшачун йоакхо иьш. Цудухьа кадраш дӀаьх. Кхьаь-ста из да Урус-Мартановски, Шалински, Аьхой-Мартанов-ски районашка. Уж гӀулакхаш дӀадах деза. ДӀадахка деза цхьаьйолча районашка культуран-кхетам балха тӀа гӀаьлат-даьна кхьаьхьара дӀаьбаьха нах хуьйгӀаьла а.

Ухь шеро республике культу-ран учрежденеш шерлуш я. Бакьда, планаш лаьрхӀар вайна кхоачам болаш даь. Цудухьа моттигашка дулар мел дар де деза баьча нахацара культу-ран болх тоабарна.

1960 шеро белгалдоакххьар-долаш да Нохч-ГӀалгӀай мехка Советски йаьдал этта 40 шу дик-тар. Партен кердаца обкомо гӀо дар дезар тхона Нохч-ГӀалгӀай турпалхоч, Шерипов Аслам-бека, кинофильм араьхецарна.

Дика божа боажу лоаман моттигаш я Советски, Перво-лакхбенин, Урус-Мартановски, Аьхой - Мартановски районий лоамашкаьца. Цига кхедеш дола доахан. Лоаман районашка коартолийн хьаьжлийн кхаш шерде а деза. Республикнеча колхозашка, совхозашка, колхозиний, болхлойн, гӀулакх а барий и коаьшкхара бешамаша сомий комсий бешамаш шерье еза. Лоамана юхерча моттигашка шекар доакхка свеклаш лелаш а еза вай.

Колхозаштен совхозаштен керда нах тӀаьбаькх. Агро-технически дешар йомаде деза царца. Цхьадог лоархӀаьме да каста колхозий председате-лийн, совхозий отделений уп-равляющей, фермай заведую-щей, кхашкарча а сомий бе-шамий а бригадари бригади-рий квалификация лакхье кур-саш вӀаьшгӀаьхилга. Юрта боахми управленен ма-могга сикхӀа кхоачашье деза, кур-саш вӀаьшгӀаьхкарца буьзам

бола, декхаш, программа а оттаяь занятеш дӀаьлоаь а еза.

Областан партийни органи-заци цхьадог лоархӀам да, ца-халдаш интернациональни хье-хамца кхьаьгамхой кхетабел-га. Нохчий гӀалгӀай кхьаьча кхьаьшара доттагӀал, кхьаь-ста эьсий кхьаьшара, цхьагӀаь деза, хӀана аьлча цуца до-ла новкхостал хул автономни юхаметтаоттарна а республи-кан экономикен культурен лакхьарна а.

Кхьамий доттагӀал цхьагӀаь гӀалгӀаша, нохчаша, эьсаша, кхьаьча кхьаьмаш бараша цхьана кхьаьгӀаьра. Из цхьагӀаь лоар-хӀаьме да дӀахо республикан экономика лакхьарна.

М. А. Аванесов,

ССКП Малгобекски горкома секретарь

Малгобекски городской пар-тийни организаци цхьаьдола то-ламаш даьхад боахман а куль-туран а гӀишлоне. Мехкдаьтта доакхилга лакхденнад, экс-плуатаци вторични методаш ле-ладелга шерденнад. Ачалкхе промышленни мехкдаьтта даькхад. 1957 шеро план, бу-руьв деггача конторагара дӀаик-кхача, еригача предприятиша кхоачашьтай.

Цхьаьдола толамаш даьхад юрта боахми а. Пачаьхал-кхенна шура, дуьх, фуаш, тхӀа дӀаьчу луьга а докхилга а лакхденнад. Хьаьбаьх боала пайда лакхбенаьб. «Кавказ» яха колхоз массехк шеро Ери-госоюзни юртбоахми выс-тавке даьлаьлархо я.

ХӀаьта а бӀаь гектар лаьттан тӀара юртбоахми продукция якхьар хӀанз а лоа ба. Лаьтта леладар культура лакхьаьла шорта лел, цунаш яьлат кӀезига хьувь.

Доккхий кхоачамбоаьараш да юкьара хьаьбаш леладарна. Царех кертера дараш — доакх-араш кӀезига хилири кадрашца болх мела лелабара да. Юкь-ара хьаьбаш леладелга сикха дегӀаьдоладарна эшаш да доа-кьара кхоачам хилийтар, кадр-рай балха гӀовал лакхьар, ери-гача фермашка республике хьаьбаш леладелга дикагӀа болхлой опыьт хьолга.

ТхӀа районо 1500-мел дук-хагӀа нохчий гӀалгӀай баьх-каьд, царна доккха новкхостал даьд чубаха ценош хьалдеш балха дӀанийсбеш. Хьалдеш даьна д 500 цӀа хьалдеш латт 320 цӀа.

Хьалхале леладеш балха ва-хьитӀаь 95 новкхост. Царех дукхагӀа бараш дика хьож шоашта тӀаьбалаьла ба-хаьга. Цхьабаькда, нохчий гӀалгӀай кхьаьм кадрш кий-ьяр юкье деррига а дика даь. ВӀаьшгӀаьлеладеш доаьхкхен гӀалгӀашкен дешийталга, боро-вийн, гӀишлостерий, мехк-даьтта дакхара операторий гӀовал йомаь царна гӀо де деза иштта йомаьдеша деза сомий а комсий а бешамаш леладелга, свекловодий культпросветболх-лой гӀовал.

Отчетни доклада тӀа новкх-а, Яковлевс нийса критика йир партен Малгобекски горкома промышленностаннен юрта боа-хми хьалхале леларна цӀе-ношца кхоачамбоаьараш хила-рах. ДӀаьхача городской пар-тийни конференци делегаташа белгалдаьш тохаш буьв то-хар тӀехьадиса хилар, авареш

Республике цӀаьбаьхкача гӀалгӀаьхи нохчеи доагӀаьга тайпара кхьаьге ца ловш, хӀанз а кхьаьча законаштен, адаташтен, шаритатан кӀалха-ра балана бараш а ба. Ком-мунисташ, кхьаьста гӀалгӀай нохчий коммунисташ, декха-рийла ба ма-могга дӀаьхача ханах юхедиса во гӀулакхаш доакхача нахаца кхьаьсам ле-лаьб. Дукха истий кхуьдлгӀа а, мехкарий деша ца ухилга а, во гӀулакхаш кхьаьла кхуьхьла-га а дӀадах деза цар.

ХӀара коммуниста декхар да ма-могга гӀо де дӀахо рес-публикан экономика дегӀаьлоа-ларна, тӀехь-тӀехьагӀа цхьагӀа а еш ленински кхьамий поли-тика чакхьаькхарна.

ХӀара коммуниста декхар да ма-могга гӀо де дӀахо рес-публикан экономика дегӀаьлоа-ларна, тӀехь-тӀехьагӀа цхьагӀа а еш ленински кхьамий поли-тика чакхьаькхарна.

Дукха хилар, иштта хиларца со-цалу мехкдаьтта доала керда моттигаш кийчяр. Цунна бехке партен горком я. Цхьабаькда, ала дезаш да совнархозон мех-кдаьтта доакхачен газонни промышленностан управленес мел эшачунца Малгобекски бу-ровишаш йаьшбара йоакхо ца яь, из баьхан дукха простояш хилар.

Тохкам бара гӀулакх кердаца шеро а толуш даь. Буьв дег-та становаш дукхагӀа хилийта еза. Из иштта долахеш а ста-нокий парк дукхагӀа елга мела лел, кхьаьча оборудованена ремонт елга во лел. Мехкдаьтта дукха доалаьча мелови отложе-нешта тохкам бар шорта лел, балхаш пачаьхалкхен дукха мах боаьш хул. Мелови гори-зонташ тохкам белга цхьаьтар-ра 3-4 становача дика баьхьаьх хьовгдар. Оаха дех совнархоза-ра а партен обкомгара а из гӀулакх чекхагӀа кхьаьстадар.

МагӀалбикан вахаре лоар-хам болаш да эксплуатациен вторични методаш. Совнархозо лаьрхӀад пласташка хий чухе-цӀа лаькхел. Мицара дара хьаьрда из? Из доагӀаьрдола моттигаш белгалъяьха яь.

1958 шеро де дезаш дукха а гӀишлостер а монтажи а балхаш да. Царех дукхагӀа да-раш дерга совнархоза гӀиш-лошьяра а гӀишлой матери-али а управленес. Тхона хета-чох гӀулакх толамца чакхдак-харна тхо долча гӀишлостью организаци вӀаьшгӀаьлелад еза.

ДӀаьйина хӀама дика хьув-кхаш да Алханчуртан кхуь тӀа-ра лаьттам. Цига сомий ком-сийи боамаш йогӀа торо я. Оаха оттаьд 1000 гаргга гек-тар комсий бешамаш йогӀа, ше-кара свеклаш юьлга доладелга. Цу кхуьа хий деза. Нов. Ча-довс даь кхьаьм хьал а лоа-цаш партен обкомгара дех аз Алханчурта канала малхбузен даькхӀа йистедакхалга сикдеш-тен цу чух хий хилийтар.

Нов. Аванесовс партен обко-манен оргкомитетан критика ю хӀанз а балх юкьера канцеляр-ской методаш цар дӀа ца яха-ра. Партен горкомагӀаьн горис-полкомагӀаьн геттара дукха соца-маш, телеграммаш, письмош ух, хӀаьта бокьонца дезаш до-ла новкхостал кӀезига ду. На-хацара буьзам, моттигашка ор-ганизаторски болх цхьагӀаьб еза.

Дезала юкье бер лартӀа кхетадарна, йомадарна, деший-тарна йоакхо еш бац цхьаьбола нохчий гӀалгӀай. Бери дика дешарга, лартӀа цун дешара а, салаьра а йоакхо еш дан нанен хуле. Са йинг ворхӀла-гӀа классе дешар я. ТӀех дика дешар я из, аз цун дешара масса хана а сагото юьнд.

Аз болх беа ферма коллек-тивно дика толамаш даьхад дӀа-дахача шеро, керда толамаш доаьрда оаха ую кердаца ше-ра а. Ухь 1958 шеро юкьера лаьрхӀаьча хӀара коамто 130 фуьв лурдолаш дӀаьхьоргба аз ферма болх.

Н. А. Асхабов,

ССКП Веденски райкома секретарь

Нохч-ГӀалгӀай республика юхаметтаоттарна партес пра-вительствос иьш исторен лоар-хӀам бола решени я, вай пар-тен ленински кхьамий политика котьялара сийрда хьокхам. Нохч-ГӀалгӀай халкьо цхьадог а баркал олаш тӀаьйцаь из ре-шени.

ССКП обкомо хьалхале а ле-лаьш, цу новкхостал а деш, Ве-денски района партен организа-ция кӀезиг-дукха болх баьб об-щественно-пайдана болча балха цхьаьхьа нах юкьеозарнен цар вахара а культуран а гӀула-лакхаш йаьшбараьн. Районо 15 колхоз вӀаьшгӀаьхей. Пача-хьаьлкен новкхостленца доа-хан а автомашинаш а иьшай цар.

Партен организаци лерхӀаш да, лакхара пайдаш а долаш йола йокхий колхозаш вӀа-шгӀаьйохкар. Из хила иьш я, на-гахьа санна, районо кӀезига дола, оаьча лаьттах дика пайда эшаш хуле. Цудухьа рай-она юрта боахми кертерча даьк

